

Om nogle præster i Klim, Thorup og Vust

Af JENS ROLIGHED

VI VED INTET om præsterne i Klim, Thorup og Vust før reformationen, og det er ofte sparsomme efterretninger, vi har om dem, der siden har været præster her. Selv fra de senere år er der i folkemunde ikke overleveret stort andet om præsterne end det morsomme, man har fundet hos dem, og det må selvfølgelig ikke tages som helhedsbilleder af de nævnte præsteskikkelser.

I mange år boede præsten for disse sogne i Klim, og gården ved siden af stationen nævnes endnu som den gamle præstegård. En meterhøj bindesten med jernring er endnu i gården. Den skal folk i præstegårdstiden have brugt til at binde deres heste ved, når de kom til kirke.

Et andet sagn fra den tid fortæller, at en dreng, der gik til præst i Klim præstegård, en dag havde mellemmader med pandekage med. Han gemte dem ved kirkegårdsdiget vest for kirken for at have dem i fred for de andre børn, men da han kom for at holde måltid, var de borte. En so fra den nærliggende gård havde fundet dem og ædt dem.

Efter kongelig bevilling 1820 flyttede præsten fra Klim til Thorup, og præstegårdene i Klim og Vust blev solgt. Præstegården i Thorup blev bygget 1821. Et sagn fortæller, at en ældre præstegård, der har ligget, hvor Karl Pedersens gård er, brændte i 1807.

Præstegården i Vust er sikkert den, der nu hedder Kirkensgård. Helt til de senere år holdt præsten til i denne gård med sin befordring, når han skulle til kirken. Derfor var der i gården en "præstestue" med kakkellovn, bord og stole og en nøgle til kirken. Var det meget koldt, kom præsten ind i den varme dagligstue.

Af præsterne skal nævnes magister *Anders Christensen Langgård*, der var fra Langgård i Tved sogn og var præst i Klim fra 1739. Han "blev tilpligtet at holde residerende kapellan formødelst sognenes vidtløftighed", men, som det videre hedder, "han henfaldt tillige med sin kapellan til pietistiske grublerier". Kapellanen hed Otto Krogstrup¹). De rejste begge til Herrnhut²).

Christian Riese Brodersen Brorson var præst fra 1751. 1761 blev han forflyttet til Thisted, og senere blev han biskop i Ålborg. Han var bror til salmedigteren H. A. Brorson.

Om *Thyge Jespersen Thygesen*, der var præst fra 1774, hedder det, at han var meget elsket af menigheden, og at han var bekendt for sin store styrke. Han reddede en vinteraften, da han kom fra Nykøbing, flere furboere, som med en slæde var kommet i en våge. Han døde 1790.

Efter kgl. bevilling blev Vust sogn fra 1793 et pastorat for sig, men 1819 blev det atter lagt sammen med Klim og Thorup.

I gamle dage var det skik at betænke præsten med et og andet til hjælp i husholdningen. Der kunne således være god mening i den formaning, *Palæmon Fogh Obel*, der var

præst her fra 1835 til 1841, gav sine konfirmander: "Husk nu endelig på mit køkken, lille børn!"

En betydelig indtægt havde sognepræsterne af de ret store landbrug, de var i besiddelse af ved deres præstegårde. De gik hyppigt i spidsen med dyrkningsforsøg og med forbedringer af adskilligt vedrørende landbruget, ikke alene for egen fordels skyld, men også af idealistiske grunde. De ville hjælpe til, at menigmand fik medbestemmelsesret over samfundets forhold og lyst til at gå i lag med nye opgaver. Det var således på initiativ af pastor Damkier, Kettrup, pastor Djørup, Hassing, og amt mand Faye, Thisted, at "Landøkonomisk Selskab for Thisted Amt" blev stiftet 1841.

Nævnte pastor *Christian Djørup*, der fra Hassing kom til Thorup, blev født 1804, kaldet hertil som præst og provst 1841 og forflyttet til Hjørring 1851. Han har skrevet en bog om Thisted amt, hvori han gør rede for mange forhold.³).

Således fortæller han om udskiftningen i Klim, at vel fik de fleste deres agerjord i ét stykke, men borte fra byen, idet den nærmeste jord, som var den dårligste, blev tillagt husene. Ingen ville flytte ud den gang, og hjemme var der næppe så megen jord, at de kunne sætte ét kreatur derpå. De havde 2-3 km til kær og til klit, og både i Gøttrup og i Klim kunne de have 7-8 km at køre med hø fra de store kærstrækninger.

Provst Djørup virkede i den tid, da han og flere præster i Han herred begyndte at spørge: Kan vejlerne ikke udtørres? Hvorfor gøres der ikke noget for at få mergel ud på jorderne? Kunne flid og dygtighed ikke opmuntres ved at uddele præmier? Og burde der ikke holdes dyrskuer? Derimod havde provst Djørup ikke så stor tiltro til, hvad et par unge energiske mennesker kunne udrette ved at flytte hen til en karrig jord. Da en familie fra pastoratet flyttede til Underlien, hvor deres virke forøvrigt kom til at lykkes, lod provst Djørup dem vide med meget kraftige sprogvendinger, at de lige så godt kunne drage ud i landet at tigge som at tage ud i sådan en ørken.

Efter provst Djørups afskedsprædiken (16. marts 1851) at dømme har forholdet været godt mellem ham og beboerne.

Peter Kofoed, der er født 1806, blev kaldet hertil 1.-5. 1851, han døde 21.-3. 1867. Pastor Kofoed var den sidste præst i kommunen, der var sogneforstander; man kan skønne, at det er en gerning, han har varetaget med stor interesse, for han synes helst at ville have fortsat, idet han beholdt papirerne, så der i lang tid ikke blev skrevet noget i protokollen. Den første bondemand, der blev sognerådsformand, var Johan Peder Jacobsen. En af dem, der har gået til præst hos Kofoed, har fortalt: "Han var utilfreds, når vi ikke kunne vor le ktie, så spyttede han: py!

¹ Om Otto Krogstrups afskedsprædiken se Hist. Årb. for Thisted amt 1954, s. 231.

² Se Hist. Årb. f. Th. a. 1906, s. 9.

³ Se Aug. F. Schmidt: Agrarhistorikeren provst C. Djørup, Hist. Årb. f. Th. a. 1940, s. 322.

py! pyh! Men han fortalte for os og formanede os til, at vi altid skulle holde vor sti ren!"

Det fortælles om pastor Kofoed, at han skulle tale ved en brudevielse og fik betalingen forud; men han har vel syntes, at han havde fået temmelig lidt, for han afbrød pludselig sin korte tale med: "Ja, dette kunne vel så være tilstrækkeligt".

Peter Bone Falk Rønne, blev født 21. april 1827, kaldet hertil 18. juni 1867 og forflyttet 28. maj 1873 til Sønderup og Nordrup på Sjælland.

Han talte heller ikke ret længe, men det havde en helt anden grund. En af dem, der har gået til præst hos ham, har sagt: "Han fortalte meget for os, som vi var glade ved, vi syntes tit, han skulle have blevet ved noget længere; men han sagde, at det var med det som med at spise, man skulle holde op, mens det smagte godt!"

Ved pastor Rønnes lyse og hjertevarme forkyndelse opblomstrede der et rigt folkeligt og kristeligt åndsliv i Han herred, så mange fik lyst til at samles med vakte mennesker i Thy og på Mors, ligesom der også var mange, der fra modsat side tog til møder i Han herred. Særlig ved St. Hanstid, når såningen helt var overstået, og hestene var kommet på græs, så kom thyboerne kørende flere læs i følge. Der var flere bondefamilier fra Torsted, Tilsted og Silstrup. Fra Thisted var der også en del, fx. fuldmægtig Lomholt og hans hustru, og der var lærer Bertelsen fra Ø. Vandet. De kørte tit til Vust og Klim om lørdagen for at være med til gudstjeneste om søndagen, tit blev de i Han herred 2-3 dage for at besøge gode venner.

Peter Bone Falk Rønne

I "Korte søndags-prædikener", udgivet 1905, ser man, at P. Rønne blev givet rige tanker til at dele med sin menighed. Og det er mærkeligt at læse hans afskedsprædiken fra sognene her i 1873. De seks år, han var her, var en vækkelsestid.

Han taler om: "Guds riges vækst og fremgang hos os, at der i vore levedage her i vort land er oprundet vidunderligt dejlige tider, at der på samme tid som vi har været forpinte og trykkede af vort kære, lille fædrelands udvortes nød og trængsel, truede som vi er udvortes af fjender, der ville lægge os i bånd og lænker, at just i disse trange tider løses lænkerne, som bandt sjælene, så menigheden rejser sig i sin ungdomskraft, øges og styrkes med hvert år, hver dag, der går. Og medens tiderne i så

mange ydre henseender forandres i vore dage, så det ofte forekommer os, når vi står stille og sammenligner tiderne nu med dem i vore barndoms- og ungdomsdage, som om vi knapt kunne kende verden igen, så forandret er den blevet, mens det må forekomme os, at der egentlig gås frem i vore dage med stormskridt i henseende til ydre velvære, ja da er det mærkeligt at se - og sandt er det jo dog - at udviklingen i åndelig, i kristelig henseende i det mindste er ligeså stærk og ligeså påfaldende, så vi må sige, at verden er ikke til at kende igen for vore barndoms- og ungdomsdage".

Rønne udtaler en tak til alle, også til dem, der endnu ikke forstod ham, men alligevel havde betroet ham deres børn. Han tror, at det, børnene er kommet til at elske, også vil bringe forældrene velsignelse, og han håber, de vil unde børnene frihed til at opbygges, hvor de bedst kunne finde næring for, hvad den kære Gud har begyndt hos dem.

Ikke alle kunne gå med til pastor Rønnes frie, stærke forkyndelse. Når en hund fik samme navn som præsten, var det ikke for præstens hæders skyld; men man kom efterhånden til at synes om ham, efter som man så børnenes glæde ved det, de førtes ind i. Der var stor afskedsfest for Peter Rønne. Digteren Hans Povlsens far Jens Povlsen, der var lærer ved Klim Strand, skrev en sang til lejligheden.

Peter Georg Emil Brahm, f. 2.-7. 1838, blev kaldet hertil 25.-8. 1873 og forflyttedes 2.-7. 1886 til Seden og Åsum på Fyn. I nogen måde søgte pastor Brahm at arbejde i samme retning som P. Rønne, flere fra andre sogne sendte deres børn en lang vej "til præst" hos ham, og i præstegården samledes folk til møder, og fru Harriet Brahm holdt møde for unge piger. Pastor Brahm nævnes som en meget stærk mand, han smed halmknipperne op på huset til tækkemanden, og en stor sten, som to mand stod og bodlede med, kunne pastor Brahm let løfte alene. Brahm tog del i møder, der blev holdt i friskolen, der var oprettet 1872. Der var ikke noget forsamlingshus i Klim, da der holdtes 10 års fest for krigsdeltagerne fra 1864, holdtes sammenkomsten hos Lars Andersen i Odde. Brahm syntes, der manglede et forsamlings- og gymnastikøvelseshus, og efter hans forslag byggedes et forsamlingshus ved siden af friskolen 1877. Og da pastor Brahm forstod, at det lå flere på sinde at få lov til at samles med flere ligesindede fra andre egne i en fri menighed, arbejdede han hen til, at det kunne blive til virkelighed, og da frimenighedskirken indviedes i 1883, var det P. Brahm, der holdt indvielsestalen. Han holdt dog ikke ret længe ud til at se sine gode venner søge til frimenigheden. Men efter at han var flyttet til Fyn, blev der ved at være en livlig forbindelse mellem ham og venner i Klim, Thorup og Vust. Der veksledes mange breve, og der bragtes især bud gennem "det levende brev", Bette Wolle, der besøgte menighedskredse i hele landet.

Frederik Vilhelm Bagger f. 18.-12. 1846, kaldet hertil 4.-11. 1886, han blev her, til han tog sin afsked 28.-2. 1910. De, der har gået til præst hos ham, har fortalt gode minder fra den tid.

Når de ca. 25 konfirmander om vinteren mødte i præstegården, fik de hver om morgenen en kop varm øl med meget sukker i. Pastor Bagger var meget velgørende over for hjem, der trængte. De fik af og til en pakke tøj som gave.

Han var en meget pligtopfyldende mand og må have haft en følelse af, at han havde ansvaret for, at børnene i pastoratet blev forsvarligt underviste i kristendoms kundskab. Når han som formand for skolekommissionen havde tilsyn med børnene i friskolen i Klim, holdt han bestemt på, at børn, hvis forældre ikke var medlem af frimenigheden, skulle enten sendes til overhøring i Thorup præstegård, eller også ville præsten møde i børnenes hjem for at overhøre dem. Det skete fx. med hjem både i Klim Kær, på Klim Rimme og i Ullerup, hvor nogle hjem holdt lærerinde til deres børn.

I Vust friskole var der en lærer Hans Frederik Andersen (far til afdøde gartner Andersen, Fjerritslev), han og pastor Bagger var ikke enige om, hvordan eksamen i skolen skulle foregå. Hans Fr. Andersen holdt stærkt på, at hvad han havde fortalt børnene af bibelhistorie skulle ikke overgrames ved overhøring og kontrol, og han hævdede, der var en bestemmelse om, at børnene kunne fritages for overhøring i religion, når læreren var imod overhøring. Pastor Bagger påstod, at der ikke fandtes en sådan bestemmelse, og hver holdt stejlt på sit. Folketingsmand Jens P. Nørhave, der var til stede, søgte at tage sagen med humør: ”Kan I ikke sætte et væddemål på det? I kunne da vædde en flaske vin!”. Det ville pastor Bagger dog ikke. Men ved eftersøgning viste det sig, at læreren havde ret. Næste år var der kommet et ministerielt cirkulære, der gav

præsten mere magt til indgriben. Eksamensdagen tog præsten det op af lommen og gjorde opmærksom på, at det ”netop var kommet”. Så måtte der nye forhandlinger til.

Hans Peter Laurits Rossen f. 1868, kaldet hertil 27.-6. 1910, forflyttet 7.-11. 1921 til Agerskov i Sønderjylland. Pastor Rossen omtales som et menneske, mange var glade ved. Han kom tit på besøg i hjemmene, og det var hyggeligt, når han tændte sin lange pipe og satte sig til samtale jævnt og ligetil om dagligdags ting såvel om det, der lå højere. Han længtes tit efter sit hjemland i Sønderjylland, og efter genforeningen 1920 åbnedes der mulighed for, at han kunne få sit virke i det land, hvor han havde rod, og hvor han havde flere slægtninge.

Johannes Herskind f. 12.-4. 1867, blev kaldet hertil 14.-6. 1922, forflyttedes 15.-6. 1926 til Mariager. Pastor Herskind var en meget frisindet mand og var meget skoleinteresseret. Han forstod, at en lærer måtte arbejde i frihed, for at der kunne komme noget personligt ud af det. Ved et skolekonvent i Fjerritslev talte han om Grundtvigs salmer og understregede for de tilstedeværende lærere, at Grundtvigs bibelhistoriske salme r er af stor værdi til brug ved undervisningen. Ved et møde i Klim, hvor også S. Anker-Møller var ordfører, talte pastor Herskind meget smukt om salmedigteren H. A. Brønson.

Nuværende sognepræst er *Madsbøll Nielsen*, f. 14.-1. 1896, kaldet hertil 15.-9. 1926.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1961, side 384-392).